

Okul Öncesi Hikâye Kitaplarının Çocukların Gelişim Alanlarına Uygunluklarının İncelenmesi*

Hatice DARGA¹ , Filiz ZAYİMOĞLU ÖZTÜRK² , Talip ÖZTÜRK³

¹Dr. Öğr. Üyesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, hdarga@mehmetakif.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6759-6660.

²Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, filizzayimogluozturk@odu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-9917-5841.

³(Sorumlu yazar) Doç. Dr, Ordu Üniversitesi, talipozturk@odu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3543-0468.

Makale Bilgisi

ÖZET

Geliş Tarihi:
16.01.2021

Kabul Tarihi:
22.03.2021

© UEAD 2021
Tüm hakları saklıdır.

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan hikâye kitaplarının iç ve dış yapı özellikleri bakımından çocukların gelişim alanlarına uygunluklarının incelenmesidir. Bu amaçla çeşitli yayınevlerine ait 32 farklı çocuk kitabı rastgele seçilmiş ve kitap inceleme formu kullanılarak dış yapı özellikleri olan “kitapta resimleme, kitapta kullanılan malzeme, kitapta boyut, kitap ağırlığı, kitapta kapak ve ciltleme, kitapta harf özelliği, sayfa düzenlemesi” kriterleri ve içyapı özellikleri olan “tema, konu, kahramanlar, dil ve anlatım” ile çocukların gelişim alanları olarak; dil gelişimi, bilişsel gelişim, kişilik gelişimi, toplumsal gelişim” kriterleri çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmada doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırma verileri “3-6 yaş çocuk kitabı inceleme formu” kullanılarak toplanmıştır. Bu formda gözlenecek özelliğin varlığı ya da yokluğu, “x”, “√” veya “evet” gibi işaret veya kelimeler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacıların her biri tarafından ayrı ayrı olacak şekilde incelemeler gerçekleştirilmiş ve güvenilirliğini hesaplamak için Kappa istatistiği kullanılmıştır. İncelenen kitapların sunumunda kitap isimleri yerine K1, K2 gibi kodlar kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre incelenen 32 hikâye kitabının iç ve dış yapı ölçütlerine göre genel anlamda yeterli olduğu ve okul öncesi çocuklarının gelişim alanlarına uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk kitapları, çocukların gelişim alanları, dış yapı ölçütleri, içyapı ölçütleri.

Investigation of Preschool Story Books for Children's Development Areas

Article Information

ABSTRACT

Received:
16.01.2021

Accepted:
22.03.2021

© UEAD 2021
All rights reserved.

The aim of this study is to examine the children developmental appropriateness of the story books prepared for preschool children in terms of internal and external structure features. For this purpose, 32 different children's books belonging to various publishing houses were randomly selected and by using the book review form, the external structure features such as “book illustration, material used in the book, size in the book, book weight, cover and binding in the book, letter feature in the book, page arrangement” and internal structure features such as “theme, subject, heroes, language and expression” and “language development, cognitive development, personality development, social development” about the children development were examined. Document analysis was used in the research. Research data were collected using the “3-6 year old children's book review form”. The presence or absence of the features to be observed in this form were done by using signs or words such as “x”, “√” or “yes”. Examinations were carried out by each of the researchers separately and Kappa statistics were used to calculate its reliability. In the presentation of the examined books, codes such as K1 and K2 were used instead of the book names. According to the research findings, it was concluded that 32 storybooks were suitable in general for the developmental areas of preschool children according to the internal and external structure criteria.

Keywords: Children's books, children developmental areas, external structure criteria, internal structure criteria.

DOI: 10.32960/uead.862376

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi

Kaynakça Gösterimi: Darga, H., Zayimoğlu Öztürk, F. & Öztürk, T. (2021). Okul öncesi hikâye kitaplarının çocukların gelişim alanlarına uygunluklarının incelenmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 5(1), 22-48.

Citation Information: Darga, H., Zayimoğlu Öztürk, F. & Öztürk, T. (2021). Investigation of preschool story books for children's development areas. *National Journal of Education Academy*, 5(1), 22-48.

* Bu araştırma Ordu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 16/02/2017 tarihli 2017/03 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

1. GİRİŞ

Yaşamın ilk yıllarından itibaren kitaplar, çocukların kendilerine özgü duygu, düşünce ve davranış gibi özelliklerini rahatlıkla ifade etmelerinde önemli rol oynamaktadır. Çocuk kitapları sayesinde, çocuklar hayali karakterlerle birlikte gerçek hayat ile ilişki kurmakta ve bazı davranışları günlük hayata geçirme fırsatı yakalamaktadır. Çocuğun kişilik gelişimini olumlu yönde etkileyecek ve çocuğun kendini daha iyi tanıyabileceği ortamlar kitaplar aracılığı ile çocuklara sunularak destekleyici, bütüncü bir öğrenme çevresi sağlanabilmektedir. Okul öncesi dönemden başlayıp ortaöğretim çağına kadar devam eden süreçte çocuk kitaplarının, çocukların dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişimine olan önemli katkıları bulunmaktadır. Çocukların gelişim özelliklerine uygun bir şekilde hazırlanan hikâye kitapları, bu sürecin doğru bir şekilde ilerlemesinde önemli bir görevi yerine getirmektedir (Sever, 2012).

Çocuk kitaplarının özelliklerinin neler olması gerektiği sorunu çeşitli çevreler tarafından incelenmekte, bu konuda çalışmalar yapılmaya devam etmektedir. Bu noktada çocuk hikâye kitaplarının değerlendirilmesinde iç ve dış ölçütler olmak üzere iki kategorik değerlendirme ön plana çıkmaktadır. İyi bir çocuk hikaye kitabının taşıması gereken fiziksel özellikler arasında kitapta sağlam bir cilt kullanılması; kalın, dayanıklı ve resimli bir kapağının olması (Celepoğlu, 2007) ve iç sayfalarda kullanılan kâğıdın sağlam, dayanıklı ve mat olması (Güleç & Gönen, 1997), ışığı çok yansıtmaması gerektiği (Gönen ve diğ., 2012) belirtilmektedir.

Çocuk kitaplarının tasarımlarıyla ilgili olarak, verilen resimlerin anlaşılır, sade, parlak ve gerçekçi olması gerekir. Çocuk kitabı yazarlarının, çizerlerinin ve basımcılarının da her şeyden önce iyi hayal gücüne sahip olması, çocuk resimlerinin gelişimi, aşamaları ve özellikleri hakkında bilgi birikiminin olması, tipografi, yazım kuralları ve hatta cilt ve kapakla ilgili bilgilere sahip olması, renklerin çocuklar üzerindeki psikolojik etkilerini bilmesi gerekmektedir (Dağlıoğlu & Çamlıbel Çakmak, 2009). Özellikle de kitapta yer alan resim ve görsellerin çocukların her tür kavramsal ve bilişsel gelişim özelliklerine göre hazırlanmış olması oldukça önemlidir (Özer, 2006; Peköz, 2018).

Çocukların gelişim özelliklerinin yanı sıra ilgileri ve merakları çocuk kitaplarında resimlerin bulunmasını önemli kılmaktadır. Resimli hikâye kitapları, çocukların gelişimine katkıda bulunmak, onların okuma alışkanlığı kazanmasını sağlamak gibi çeşitli amaçlarla üretilmiş genellikle büyük resimli ve az yazılı kitaplar olarak nitelendirilebilir. Kitapta yer alan görseller, henüz okuma becerileri gelişmemiş olan çocuklar için kitabın anlaşılmasını ve kitaptan zevk almalarını sağlar (Ulutaş, 2017).

Okul öncesi dönemde görme duyusunun öğrenmede etkili olması nedeniyle, öğrencilerin görsel yazın ile öğrenmelerine olanak sağlayan resimli çocuk kitaplarına yönelik çalışmaların arttığı görülmektedir (Kutlu, 2011; Ulutaş, 2017). Yapılan araştırmalar incelendiğinde, çocuk kitaplarının biçim ve içerik ile (Körükçü, 2012, Gönen & Aydos, 2016) dil gelişimi ve anlambilim yönünden incelendiği (Tokgöz, 2006), ailelerin çocuk kitapları hakkındaki görüşlerinin ve tutumlarının ele alındığı (Tuğrul, 2002), resimlerin çocuğa göreliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirildiği (Kutlu, 2011), hikâye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelendiği (Dağlıoğlu & Çamlıbel Çakmak, 2009), öğrencilerin okul öncesi kitap görselleri ile ilgili fikirlerinin incelendiği (House & Rule, 2005), ailelerin kitaplarla ilgili bilgi seviyelerini (Tekin & Tekin, 2006) konu alan çalışmaların olduğu saptanmıştır.

Bunun yanı sıra, çocuk hikâye kitaplarının taşıması gereken özellikler ile ilgili çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir (Akçapar, 2000; Alpöge, 2003; Aral & Gürsoy, 2000; Armağan, 2004; Arslan,

2005; Arslantaş, 2003; Ataseven & İnandı, 2000; Bozdağ, 2000; Dayıoğlu, 2000; Dögen, 2003; Eker, 2000; Erdoğan, 1999; Güneş, 2000). Çocuk kitaplarıyla ilgili temel sorunların ele alındığı bir araştırmada (Erdoğan, 1999), Türkiye’de 1996-1998 yıllarında yayınlanan 286 kitap incelenmiş ve kitaplarda niteliksel ve niceliksel yetersizlikler olduğu tespit edilmiştir. Bir başka araştırmada 2012-2013 yılları arasında basılan 101 resimli kitabı incelemiş ve programda yer alan kavramların çocuk kitaplarında yeterince yer almadığı sonucu elde edilmiştir (Gönen & diğ., 2012). Yine Gönen & Aydos (2016) tarafından resimli çocuk kitaplarının incelenmesi amacıyla yapılan bir araştırmada 228 resimli çocuk kitabı incelenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda ele alınan konuların çocukların bilgi dağarcığını geliştirici yönde olduğu fakat kitaplarda yer alan konu çeşitliliğinin sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demircan (2006) ise, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu’nun yayınladığı ‘Çocuk Kitaplığı Dizisi’nde bulunan kitapları inceleyerek, 34 kitaptan 33’ünün tema-plan başlığı altında yeterli ölçütleri taşıdığını, diğer kitaplarda ise korku ve şiddet öğelerinin bulunduğunu belirtmiştir. Karaman-Kepenekçi ve Aslan (2011) 81 çocuk kitabında çocuk haklarına yer verilmesi durumunu incelemiş ve çalışmanın sonunda, kitaplarda daha çok çocukların gelişimsel ve yaşamsal hakları ile ilgili anlatımlara yer verildiği; katılım ve korunma hakları ile ilgili anlatımlara ise daha az yer verildiğini belirtmiştir.

Ayrıca, literatürde çocuk kitaplarının değerlendirmelerine yönelik çalışmaların daha fazla yapılması gerektiğine yönelik öneriler (Demircan, 2006; Dirican & Dağlıoğlu, 2014; Külük, 2013) de bulunmaktadır. Kitap ile çocuk arasında bağın kurulabilmesi için kitabın biçimsel ve içerik olarak çocuğun ilgisini uyandırması, beğenisini kazanması ve eğlendirici unsurları içermesi gerekmektedir (Çolaklar, 2019). Bahsedilen özellikler bir kitabın iç ve dış yapı özelliklerinin önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda bir kitabın içyapı özellikleri; tema, konu, karakterler, muhteva, plan, dil, anlatım ve görsel özelliklerden oluşmaktadır. Dış yapı özellikleri ise diğer adıyla biçimsel özellikler; kitabın boyutu, kapak, kâğıt ve cilt kalitesi, sayfa düzeni, harfler, yazım şekli ve cümleler ile resimlerden oluşmaktadır. Okul öncesi dönem çocukları için bir kitabın iç ve dış yapı yeterliliklerini sağlaması, kitaba yaklaşımları açısından önem arz etmektedir (Koca, 2015). Çocuk kitaplarının içyapı ve dış yapı ölçütlerine yönelik yapılmış çalışmalar, Türkiye’de yayımlanan çocuk kitaplarının pek çoğunun hem içyapı hem de dış yapı ölçütleri açısından çeşitli sorunlar taşıdığını göstermektedir (Demircan, 2006). İyi bir çocuk kitabı, çocukların kendi kaygılarını, korkularını, hayatla ilişkilerini özgürce ifade edebilmelerine yardımcı olmalıdır. Bundan dolayı çocuk, metinden yola çıkarak kendini de anlatabilmelidir. Edebi metinler çocuğun metin üzerinden dil gelişimini destekleyerek özgürlük alanını genişletir (Neydim, 2016). Çocuklar için kaleme alınan edebi eserler, çocukların dünyasındaki sorunları konu almalıdır (Dilidüzgün, 2000). Bu konular, çocuğun gelişim özelliklerine ve anlamlandırmasına göre sınırlandırılmalıdır. Konu seçiminde eğlendirici ve dinlendirici nitelikteki konulara yer verilmeli ve çocuklarda mizah duygusunu geliştirecek konular ihmal edilmemelidir (Oğuzkan, 2000).

Bu çalışmada, okul öncesi çocuk hikaye kitaplarının içerik ve biçimsel özelliklerinin incelenmesinde yukarıda belirtilen ölçütlerinden yararlanılmıştır. Aynı zamanda çocuk kitaplarının içyapı ve dış yapı özelliklerinin çocuklar üzerindeki etkisi ve gelişim alanlarına katkısı göz önünde bulundurularak çalışma kapsamında bir alt amaç olarak ele alınmıştır.

Kitap seçimi yapan ebeveyn, öğretmen ve kurumların çocukların yaş ve gelişim özelliklerini dikkate almadan seçim yapıyor olmaları çocukların yanlış yönlendirilmelerine ve gelişim alanlarında eksiklikler yaşamalarına neden olmaktadır. Yapılan çalışmada hikâye kitaplarının değerlendirilmesi ile

elde edilen sonuçların, ebeveyn ve öğretmenleri bilgilendirme ve konuyla ilgili yapılacak diğer çalışmalara ışık tutması bakımından önemlidir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ile okul öncesi dönemde kullanılan hikâye kitaplarının çocukların gelişim seviyelerine uygunluklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda “*Okul öncesi eğitiminde 3-6 yaş çocuklara okunan hikâye kitaplarının iç ve dış yapı özelliklerinin çocukların gelişim alanlarına uygunlukları nasıldır?*” şeklinde belirlenen araştırma sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Yöntemi

Bu çalışma doküman incelemesinin kullanıldığı nitel bir araştırmadır. Doküman incelemesi araştırılması planlanan konu ile ilgili yazılı, görsel vb. bilgi içeren materyallerin analiz edilerek incelenmesini kapsamaktadır (Patton, 2014). Bu araştırmada analiz edilecek dokümanlar ise çocuk hikâye kitapları olarak belirlenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Ordu Üniversitesi eğitim fakültesi öğrencilerinin 2019 yılı bahar döneminde Öğretmenlik Uygulaması dersi kapsamında gittikleri Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 3 bağımsız anaokulunun 4 sınıfından ve 4 anasınıfının sınıf kitaplıklarındaki hikâye kitapları arasından her bir sınıf kitaplığından en az 5 kitap olacak şekilde kitaplar rasgele (random) örnekleme yöntemiyle seçilmiş ancak 8 kitabın aynı olması nedeniyle araştırmaya 32 çocuk hikâye kitabı dâhil edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, çocuk kitaplarının incelenmesi için kullanılan ölçütlerden (Demircan, 2006; Özgider, 2010) yararlanılarak araştırmacılar tarafından çocuk kitaplarının taşıması gereken içyapı ve dış yapı ölçütlerine yönelik geliştirilen “3-6 yaş çocuk kitabı inceleme formu” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca Körükçü (2012), Güneş ve diğ. (2007) tarafından ele alınan kriterlerden de hem iç hem de dış yapı özellikleri olarak hem de alt başlıkların oluşturulmasında yararlanılmıştır. Araştırmada hikâye kitapları dış yapı olarak boyut, sayfa sayısı, harfler, kâğıt, kapak ve cilt, resimler, sayfa düzeni, yazar, yaş grubu, yazım, dil ve biçim özellikleri gibi açılardan incelenmiştir. Hikâye kitaplarının içyapı özellikleri ise; tema, konu, karakterler, muhteva, plan, dil, anlatım ve görsel özelliklerden oluşmaktadır.

Ayrıca iç ve dış yapı özellikleri bağlamında kitapların çocukların gelişim düzeylerine etkisi göz önünde bulundurularak dil gelişimi, bilişsel gelişim, kişilik ve toplumsal gelişim boyutları da araştırmaya bir alt amaç olarak dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamında yer alan 32 hikâye kitabı (Ek-1) bu kriterlere göre incelenmiştir. Söz konusu form hikâye kitaplarında dış yapı, özellikleri, içyapı özellikleri ve çocukların gelişim alanları olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Kitapta dış yapı özellikleri kendi arasında “kitapta resimleme, kitapta kullanılan malzeme, kitapta boyut, kitap ağırlığı, kitapta kapak ve ciltleme, kitapta harf özelliği (punto), sayfa düzenlemesi (mizanpaj)” olarak 7 bölümden oluşmaktadır. Kitapta içyapı özellikleri ise “tema, konu, kahramanlar, dil ve anlatım” olarak 4 bölümden ve gelişim alanları olarak “dil gelişimi, bilişsel gelişim, kişilik gelişimi, toplumsal gelişim” olmak üzere 4 bölümden oluşmaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan form ile gözlenecek özelliğin varlığı ya da yokluğu, “x”, “√” veya “evet” gibi işaret veya kelimeler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacıların her biri tarafından ayrı ayrı olacak şekilde incelemeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı-puanlayıcılar arasındaki uyuşmanın güvenilirliğini hesaplamak için, iki veya daha fazla gözlemcinin yaptığı değerlendirmeler arasındaki tutarlılığı belirlemek için Kappa istatistiği (Karlı & Ayas, 2013) kullanılmıştır. Kappa değeri (-) 1 ile (+) 1 arasında değer alabilir ve bu puanın (+)1’e yaklaşması puanlayıcıların sonuçları birbiri ile uyumlu olduğunu gösterir (Gündüzalp & Demirtaş, 2020). Bu çalışmada elde edilen Kappa değeri ($\kappa=0.90$) araştırmacı puanlamalarının birbiri ile uyumlu olduğunu göstermektedir.

3. BULGULAR

Bu bölüm içerisinde araştırma kapsamında incelenen hikâye kitaplarının çocukların gelişim düzeylerine ilişkin bulgular ve yorum içyapı ve dış yapı özellikleri iki boyut olarak yer almaktadır. İncelenen kitaplara ilişkin örnekler sunmak için kitapların isimleri yerine K1’den K32’ye kadar kodlar kullanılmıştır. İçyapı incelenirken metinlerden, dış yapı incelenirken ise görsellerden yararlanılmıştır. Bu bölümde hikaye kitaplarında dış yapı özellikleri “kitapta resimleme, kitapta kullanılan malzeme, kitapta boyut, kitap ağırlığı, kitapta kapak ve ciltleme, kitapta harf özelliği (punto), sayfa düzenlemesi (mizanpaj)” şeklinde, içyapı özellikleri “tema, konu, kahramanlar, dil ve anlatım” şeklinde ve gelişim alanları ise “dil gelişimi, bilişsel gelişim, kişilik gelişimi, toplumsal gelişim” başlıkları altında tablolarla ve en az bir görsellerle birlikte sunulmuştur.

3.1. Hikâye Kitaplarının Dış Yapı Özellikleriyle İlgili Bulgular ve Yorum

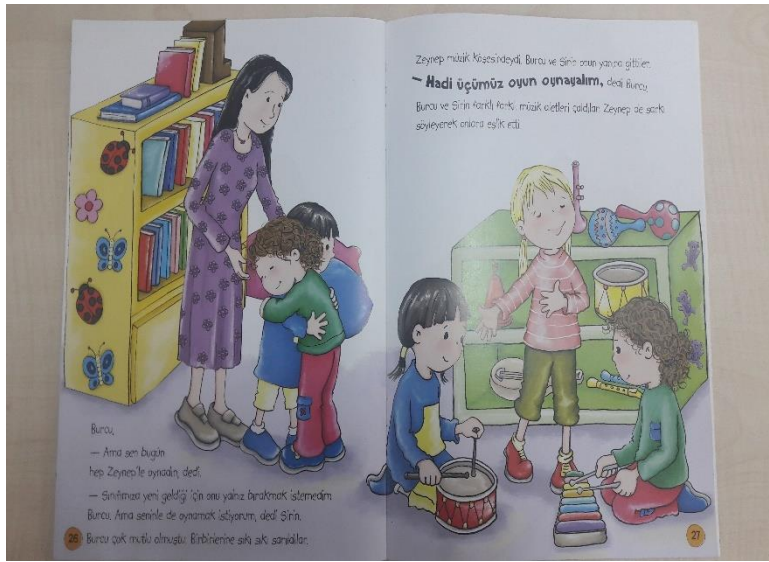
3.1.1. “Kitapta Resimleme” Dış Yapı Özelliği

Tablo 1. “Kitapta Resimleme” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Kitapta Resimleme	Durum	f	%
Resimlerde kullanılan çizgilerin yuvarlak ve sevimli olması	var	26	81
	yok	6	19
Resim bütünlüğü	var	31	97
	yok	1	3
Resimlerde olayda var olan hareketliliğin çizgilerle ifade edilmesi	var	26	81
	yok	6	19
Resim metin ilişkisi	var	31	97
	yok	1	3
Hayal öğelerinin çizgilerle somutlaştırılması	var	21	66
	yok	11	34
Basit ve sade resimleme	var	25	78
	yok	7	22
Olayda geçen ayrıntının resimde yer alması	var	30	94
	yok	2	6
Sayfalarda birbirini takip eden resimlerin bütünlüğü sağlaması	var	28	87
	yok	4	13
Kahramanların doğru özellikte çizilmiş olması	var	31	97
	yok	1	3
Kahramanların ayırt edilebilmesi için farklılıkların bulunması	var	32	100
	yok	0	0
Resimde güldürü öğelerinin bulunması	var	8	25
	yok	24	75
Renkler arası renk bütünlüğünün sağlanmış olması	var	25	78
	yok	7	22

Renk ve çizgi arasında kurulan bütünlük	var	29	91
	yok	3	9
Canlı renklerin fon ile uyumu	var	24	75
	yok	8	25

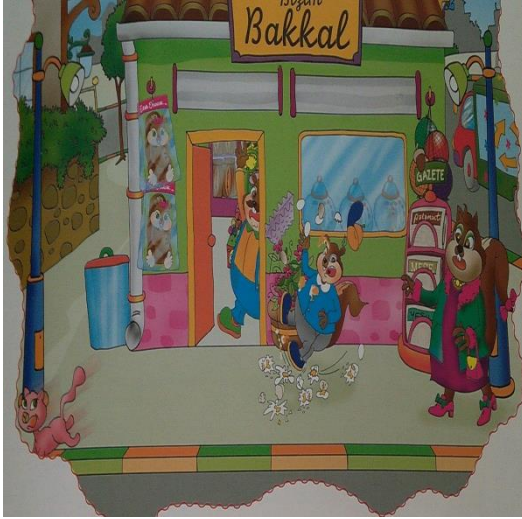
Tablo 1’de, incelenen hikâye kitaplarında “kahramanların ayırt edilebilmesi için farklılıkların bulunması” maddesi %100 oranında, “kahramanların doğru özellikte çizilmiş olması” ve “resim metin ilişkisi” maddelerinde %97 oranında mevcut olduğu (var) görülmektedir. Bununla birlikte “resimde güldürü öğelerinin bulunması” maddesi %75 oranında, “hayal öğelerinin çizgilerle somutlaştırılması” maddesi %34 oranında mevcut olmadığı (yok) görülmektedir. Kitapta resimleme açısından ele alınan kriterler doğrultusunda genel olarak olumlu sonuçlara ulaşılmıştır. Tablo 1’de incelenen kriterlerin çoğunun karşılandığı örnek, görsel 1’de sunulmuştur.

Görsel 1. Kitapta resimlemeye ilişkin görsel

“Resimde güldürü öğelerinin bulunması” kriterini hikaye kitaplarının çoğu karşılamazken, K1,K3,K14,K15,K17,K23,K24,K32 kodlu kitaplarda karşıladığı sonucuna ulaşmıştır.

“Resimlerde olayda var olan hareketliliğin çizgilerle ifade edilmesi” ve “resimde güldürü öğelerinin bulunması” kriterlerini karşılayan K3 kodlu kitaptan bir örnek, görsel 2’ de sunulmuştur.

Görsel 2. Resimde güldürü öğelerinin bulunması ve hareketliliğin çizgilerle ifade edilmesine ilişkin görsel

“Hayal öğelerinin çizgilerle somutlaştırılması” kriteri ise K10 kodlu kitaptan alınıp görsel 3’te sunulmuştur.

Görsel 3. Hayal öğelerin çizgilerle somutlaştırılmasına ilişkin görsel

3.1. 2. “Kitapta Kullanılan Malzeme” Dış Yapı Özelliği

Tablo 2. “Kitapta Kullanılan Malzeme” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Kitapta Kullanılan Malzeme	Durum	f	%
Kitabın kalın sayfalardan yapılmış olması	var	16	50
	yok	16	50
Kitaplarda birinci kalite kâğıt hamur kullanılması	var	14	44
	yok	18	56
Kağıdın parlama yapmaması, mat olması	var	24	75
	yok	8	25
Kağıt dokusunun pürüzsüz olması	var	32	100
	yok	0	0

Görsel 5. Kitabın kenarlarının kucaktan taşacak kadar büyük boyutta olmaması maddesine ilişkin olumlu ve olumsuz görseller

İncelenen diğer kitaplar ise görsel 6'da gösterildiği üzere çocukların kucakta rahat taşıyıp, sayfalarını rahat çevirebilecekleri büyüklüktedir.

3.1. 4. “Kitap Ağırlığı” Dış Yapı Özelliği

Tablo 4. “Kitap Ağırlığı” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Kitap Ağırlığı	Durum	f	%
Çocuğun kolayca taşıyabileceği ve sayfalarını çevirebileceği ağırlıkta olması	var	32	100
	yok	0	0

Tablo 4 incelendiğinde kitaplarda “çocuğun kolayca taşıyabileceği ve kullanabileceği ağırlıkta olması” maddesinin kitapların tamamında mevcut olduğu (var) görülmektedir. Görsel 6'da konuyla ilgili örnek yer almaktadır.

Görsel 6. Çocukların kucaklarında rahat taşıyabilecekleri ağırlıkta olduğunu gösteren görsel

Kitaplar incelendiğinde çoğunluğun 16 sayfa olduğu, sayfa sayısı en çok kitapların ise 32 sayfalık K1,K18,K22,K24,K32 kodlu kitaplar olduğu görülmektedir. Bu kitaplara ilişkin örnek görsel 7’de sunulmuştur.

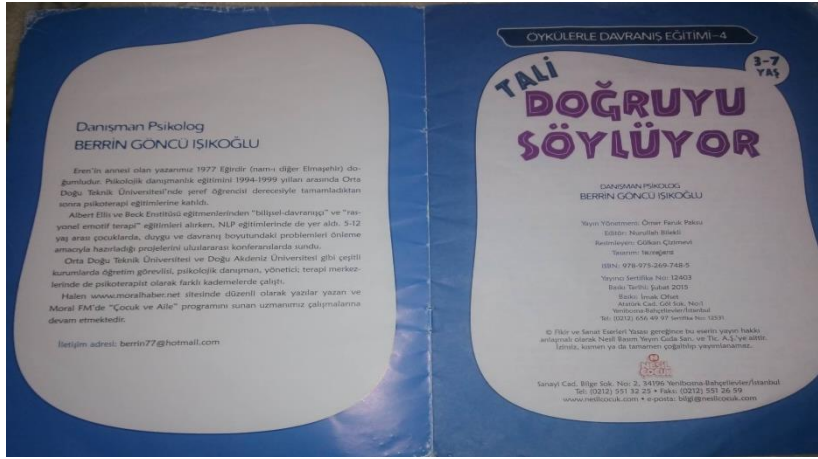
Görsel 7. Kitapta sayfa sayısının 16’dan çok olduğu kitaplara ilişkin görsel

3.1.5. “Kitapta Kapak ve Ciltleme” Dış Yapı Özelliği

Tablo 5. “Kitapta Kapak ve Ciltleme” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Kitapta Kapak ve Ciltleme	Durum	f	%
Kitap kapağının kitabın içeriği hakkında etkili mesaj verecek şekilde düzenlenmiş olması	var	25	78
	yok	7	22
Kitabın adının kitap bütünlüğünün bir parçası olarak uygun yerde verilmesi	var	26	81
	yok	6	19
İç kapağın bulunması	var	31	97
	yok	1	3
İç kapakta kitabın hangi yaş grubuna ait olduğu bilgisinin yer alması	var	1	3
	yok	31	97
İç kapakta yazara ve çizere ilişkin bilgilerin yer alması	var	29	91
	yok	3	9
İç kapakta yayınevine ilişkin bilgilerin yer alması	var	30	94
	yok	2	6
Kitabın kapağının kalın ve dayanıklı malzemelerden yapılması (karton kalın ya da mukavva)	var	31	97
	yok	1	3

Tablo 5’de görüldüğü gibi incelenen kitaplarda “iç kapağın bulunması” ve “kitabın kapağının kalın ve dayanıklı malzemelerden yapılması (karton kalın ya da mukavva)” maddesinin %97 oranında kitaplarda mevcut olduğu görülmektedir. Ancak “İç kapakta kitabın özellikle hangi yaş grubuna ait olduğu bilgisinin yer alması” maddesinin %97 oranında bulunmadığı dikkat çekmektedir. Yapılan kitap analizlerinde hikaye kitaplarının genel anlamda “iç kapağın bulunması”, “iç kapakta yayınevine ilişkin bilgilerin yer alması” ve “kitabın kapağının kalın ve dayanıklı malzemelerden yapılması (karton kalın ya da mukavva)” maddelerini karşıladıkları görülmektedir. Araştırmada incelenen kitaplarda yer alan “iç kapakta hangi yaş grubuna ait olduğu” maddesini sadece K29 kodlu kitabın karşıladığı görülmüş ve ilgili sayfalar görsel 8’de sunulmuştur.

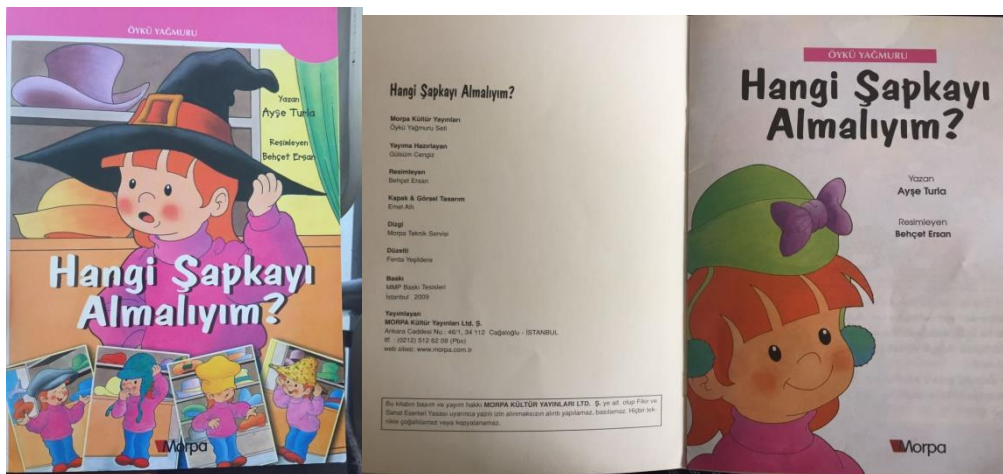
Görsel 8. İç kapakta hangi yaş grubuna ait olduğu maddesine ilişkin görsel

Buna karşın “K1, K18, K22, K23, K32” kodlu kitaplarda yaş kriterine dair bilgilere arka kapakta yer verildiği gözlemlenmiş ve görsel 9’da sunulmuştur.

Görsel 9. Yaş grubuna arka kapakta yer veren kitaplara ilişkin görsel

K10 kodlu kitap tabloda yer alan maddelerin tamamını karşılamasına rağmen “yaş” kriterine dair bilgilerin verilmediği gözlemlenmiş ve görsel 10’da sunulmuştur.

Görsel 10. Yaş kriterlerine dair bilgilerin bulunmadığına ilişkin görseller

3.1.6. “Kitapta Harf Özelliği (punto)” Dış Yapı Özelliği

Tablo 6. “Kitapta Harf Özelliği (punto) kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Kitapta Harf Özelliği	Durum	f	%
Kitabın 16-20 punto harf büyüklüğüne sahip olması	var	32	100
	yok	0	0
Harf karakterinin düzgün olması	var	25	78
	yok	7	22

Tablo 6’da, araştırmaya tabi tutulan kitaplarda “kitabın 16-20 punto harf büyüklüğüne sahip olması” maddesinin %100 oranında karşılandığı görülmektedir. Ancak “harf karakterinin düzgün olması” maddesinin ise %22 oranında mevcut olmadığı (yok) tespit edilmiştir. Bununla birlikte “kitabın 16-20 punto harf büyüklüğüne sahip olması” maddesi K19 kodlu kitapta da gösterildiği gibi incelenen tüm kitapları karşıladığı gözlemlenmiş ve ilgili sayfa görsel 11’de sunulmuştur.

Görsel 11. Kitabın 16-20 punto harf büyüklüğüne sahip olmasına ilişkin görsel

“Harf karakterinin düzgün olması” maddesinin K1, K8, K12, K14, K18, K23, K31 kodlu kitaplarda karşılanmadığı, diğer 25 kitapta ise karşılandığı sonucuna ulaşılmış ve görsel 12’de sunulmuştur.

Görsel 12. K8 kodlu kitapta harf karakterlerinin düzgün olmasına ilişkin olumsuz görsel

3.1.7. “Sayfa Düzenlemesi (mizanpaj)” Dış Yapı Özelliği

Tablo 7. “Sayfa Düzenlemesi (mizanpaj)” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

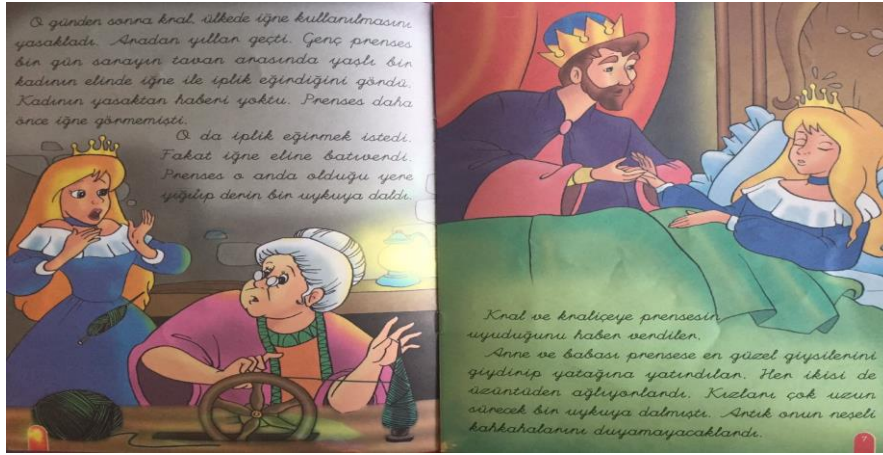
Sayfa Düzenlemesi	Duru		
	m	f	%
Metnin ve ona ait resmin aynı sayfada görülmesi	var	31	97
	yok	1	3
Kitapta resmin dörtte üç, yazının dörtte bir orana sahip olması (bir sayfada yazı bir sayfada resim olabilir.)	var	26	81
	yok	6	19
Çocuğun resmi ve ona ait yazıyı aynı anda görebilmesi	var	30	94
	yok	2	6
Resim ve yazıların birbirinin içine girmemesi	var	27	84
	yok	5	16

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya tabi tutulan kitaplarda “metnin ve ona ait resmin aynı sayfada görülmesi” maddesinin %97, “çocuğun resmi ve ona ait yazıyı aynı anda görebilmesi” maddesinin %94 oranında mevcut olduğu görülmektedir. Araştırmaya tabi tutulan kitapların genel olarak çoğunun “sayfa düzenlemesi (mizampaj)” kriterini karşıladığı görülmekte ve bununla birlikte görselde sunulan K17 kodlu kitabın sayfa düzenlemesine ilişkin kriterlerin tümünü karşıladığı görselle örneklendirilmiş ve görsel 13’de sunulmuştur.

Görsel 13. Sayfa düzenlemesi (mizanpaj) kriterinin hepsini karşıladığına ilişkin görsel

K31 kodlu kitapta “resmin dörtte üç, yazının dörtte bir orana sahip olması” maddesinin karşılanmadığı gözlemlenmiştir. K31’den ilgili örnek görsel 14’te sunulmuştur.

Görsel 14. Kitapta resmin dörtte üç, yazının dörtte bir orana sahip olmasına ilişkin olumsuz görsel

3.2. Kitapların İç Yapı Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorum

3.2.1. . “Tema” İç Yapı Özelliği

Tablo 8. “Tema” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Tema	Durum	f	%
Kitapta tek bir temanın işlenmesi	var	32	100
	yok	0	0
Temanın basit ve açık olması	var	24	75
	yok	8	25
Temanın çocuklar arasında farklı yorumlamalara neden olmaması, aynı sonucun çıkarılması	var	25	78
	yok	7	22
Konunun; yargılara, inançlara, yazgıcılığa götürmemesi	var	32	100
	yok	0	0

Tablo 8 incelendiğinde hikâye kitaplarında “kitapta tek bir temanın işlenmesi” ve “konunun; yargılara inançlara yazgıcılığa götürmemesi” kriterlerinin %100 oranında karşılandığı görülmektedir. “Temanın basit ve açık olması” kriterinin ise %25 oranında mevcut olmadığı görülmektedir. “Temanın basit ve açık olması” maddesi kapsamında ele alınan K9, K11, K12, K13, K14, K20, K23, K24 kodlu kitapların belirtilen özelliği yansıtmadıkları gözlenmiştir. Örneğin; K24 kodlu kitapta yer alan karakterin konu gereğince “ödevlerini tek başına yapma” teması işlenirken konu değiştirilerek farklı özelliklerin anlatılması, ardından siyam kedileri hakkında bilgi verilmesi konu bütünlüğünü bozmuş ve temanın anlaşılabilirliğini olumsuz yönde etkilemiştir. İlgili örnek, görsel 15’te sunulmuştur.

Görsel 15. Hikâyede anlatılmak istenen ödevlerini tek başına yapma temasından çıkıp siyam kedileri hakkında bilgi vermesi ve konu bütünlüğünün bozulmasına ilişkin görsel

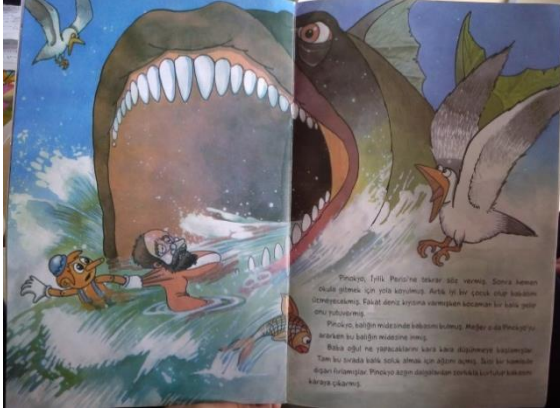
3.2.2. . “Konu” İçyapı Özelliği

Tablo 9. “Konu” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Konu	Durum	f	%
Bir temanın bir konu içinde ele alınarak verilmesi	var	31	97
	yok	1	3
Ele alınan konunun, yaşamın gerçeklerine ters düşmemesi	var	26	81
	yok	6	19
Kitaptaki olağanüstülüklerin hayal gücü sınırını aşmaması	var	28	87
	yok	4	13
Kitabın sonunda öğüt verici, ders çıkarıcı yargıların bulunmaması	var	26	81
	yok	6	19

Tablo 9 incelendiğinde hikâye kitaplarında “bir temanın bir konu içinde ele alınarak verilmesi” maddesinin %97 oranında karşılandığı görülmektedir. “Ele alınan konunun, yaşamın gerçeklerine ters düşmemesi” ve “kitabın sonunda öğüt verici, ders çıkarıcı yargıların bulunması” maddelerinin %19 oranında karşılanmadığı görülmektedir. “Bir temanın bir konu içinde ele alınarak verilmesi” K9 kodlu kitapta temanın “hırsızlık” olmasına karşın bu davranışın gayet normal olduğu anlatılmış ve hırsızlık yapmanın sonucunda mutluluğun olacağı yanlış bir şekilde okuyucu kitlesine sezdirilmiştir. İncelenen kitapların genel olarak çoğunun “kitaptaki olağanüstülüklerin hayal gücü sınırını aşmaması” maddesini

karşılayıp, K8, K9, K26, K31 kodlu kitapların ise karşılamadığı görülmüştür. K26 kodlu kitaptan alınan örnek görsel 16’da verilmiştir.

Görsel 16. Kitaptaki olağanüstülüklerin hayal gücü sınırını aşmasına ilişkin görsel

3.2.3. “Kahramanlar” İçyapı özelliği

Tablo 10. “Kahramanlar” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Kahramanlar	Durum	f	%
Kahramanların iyi özelliklere sahip olması	var	25	78
	yok	7	22
Kahramanlarda kendi yaşadığı duyguları ya da davranışları bulma	var	27	84
	yok	5	16
Kahraman özelliklerinin gerçek yaşama ters düşmemesi	var	24	75
	yok	8	25
Kahraman sayısının 1-3 arasında olması	var	19	59
	yok	13	41
Kahramanların görsel ve kişisel özelliklerinin hikâyenin sonuna kadar aynı olması	var	28	88
	yok	4	12
Kahramanlarda cinsiyet ayrımının yapılması	var	15	47
	yok	17	53

Tablo 10 incelendiğinde, kitaplarda “kahramanların görsel ve kişisel özelliklerinin hikâyenin sonuna kadar aynı olması” maddesinin %88 oranında ve “kahramanlarda kendi yaşadığı duyguları ya da davranışları bulma” maddesinin %84 oranında mevcut olduğu (var) görülmektedir. “Kahramanlarda cinsiyet ayrımının yapılması” maddesinin %53 oranında ve “kahraman sayısının 1-3 arasında olması” maddesinin ise %41 oranında kitaplarda karşılanmadığı görülmektedir. “Kahramanlarda cinsiyet ayrımının yapılması” maddesi haricinde diğer maddelerin varlığı dikkat çekmektedir. İncelenen K17 kodlu kitaptan alınan örnek görsel 17’de sunulmuştur.

Görsel 17. Kahramanlarda cinsiyet ayrımının yapılmasına dair görsel

“Kahramanların sayısının 1-3 arasında olması” kriteri bağlamında K15 kodlu kitapta karakter sayısının 2 olduğu ancak K28 kodlu kitapta 9 karakter olduğu görülmüştür. İlgili örnek görsel 18’de sunulmuştur.

Görsel 18. Kahramanların sayısının 1-3 arasında olmasına ilişkin olumsuz örnek

Ele alınan konunun yaşamın gerçeklerine ters düşmemesi maddesi K11’de karşılanmamaktadır.

Görsel 19. Konunun yaşamın gerçeklerine ters düşmemesine ilişkin olumsuz örnek

3.2. 4. . “Dil ve Anlatım” İçyapı Özelliği

Tablo 11. “Dil ve Anlatım” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Dil ve Anlatım	Durum	f	%
Türkçe'nin kurallara göre kullanılması	var	31	97
	yok	1	3
Günlük yaşam dilinin kullanılması	var	31	97
	yok	1	3
Argo sözcüklerin kullanılması	var	32	100
	yok	0	0
Kısa ve yalın cümle yapılarının kullanılması	var	29	91
	yok	3	9
Canlı ve hareketli bir anlatım biçiminin kullanılması	var	26	81
	yok	6	19
Betimlemelerin kısa verilmesi, resimlerle anlatımın ağırlıklı olması	var	26	81
	yok	6	19

Tablo 11’de görüldüğü gibi incelenen kitaplarda “Türkçenin kurallara göre kullanılması” , “günlük yaşam dilinin kullanılması” maddelerinin %97 oranında, “argo sözcüklerin kullanılması” maddesinin de %100 oranında hikâye kitaplarında yer aldığı görülmektedir. “Türkçenin kurallara göre kullanılması” ve “günlük yaşam dilinin kullanılması” maddesinin K9 kodlu kitap hariç tüm kitaplarda mevcut olduğu görülmüştür. Kriterler içerisinde yer alan “betimlemelerin kısa verilmesi, resimlerle anlatımın ağırlıklı olması” maddesi incelenen kitaplar arasından seçilen K4 kodlu kitaptan alınan örnek, görsel 20’de sunulmuştur.

Görsel 20. Betimlemelerin kısa verilmesi, resimlerle anlatımın ağırlıklı olmasına ilişkin görsel

3.3. Kitapların Çocukların Gelişim Alanlarına Etkisine İlişkin Bulgular ve Yorum

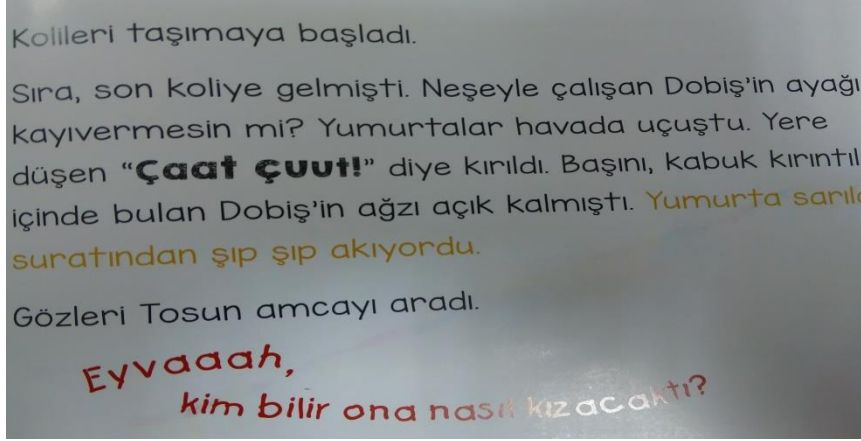
3.3.1. “Dil Gelişimi” Alanı

Tablo 12. “Dil Gelişimi” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Dil Gelişimi	Durum	f	%
Tekil-çoğul kavramların kullanılması	var	29	91
	yok	3	9
Çocukların bildikleri, tanıdıkları eylemlerin yer alması	var	28	88
	yok	4	12
Çocukların ses çıkartmasına yardımcı olacak eylemlerin kullanılması	var	13	41
	yok	19	59
Kitapların çocukları soru sormaya (neden, niçin...gibi) yöneltmesi	var	26	81
	yok	6	19

Tablo 12 incelendiğinde hikâye kitaplarında “tekil-çoğul kavramların kullanılması” kriterinin %91, “çocukların bildikleri, tanıdıkları eylemlerin yer alması” kriterinin %88 oranında mevcut olduğu (var) görülmektedir. Ancak “çocukların ses çıkartmasına yardımcı olacak eylemlerin kullanılması” kriterinin ise %59 oranında mevcut olmadığı (yok) görülmektedir. Ayrıca “Kitapların çocukları soru sormaya (neden, niçin...gibi) yöneltmesi” kriterinin ise K4, K6, K20, K25, K28, K29 kodlu kitaplarda

karşılanmadığı ifade edilebilir. “Tekil-çoğul kavramların kullanılması” kriterinin K2, K15, K30 kodlu kitaplarda, “Çocukların bildikleri, tanıdıkları eylemlerin yer alması” kriterinin K9, K11, K20, K31 kodlu kitaplarda yer almadığı tespit edilmiştir. K3 kodlu kitaptaki ses çıkarmaya yardımcı eylemler görsel 21’de sunulmuştur.

Görsel 21. Kitaptaki ses çıkarmaya yardımcı eylemlere ilişkin örnek

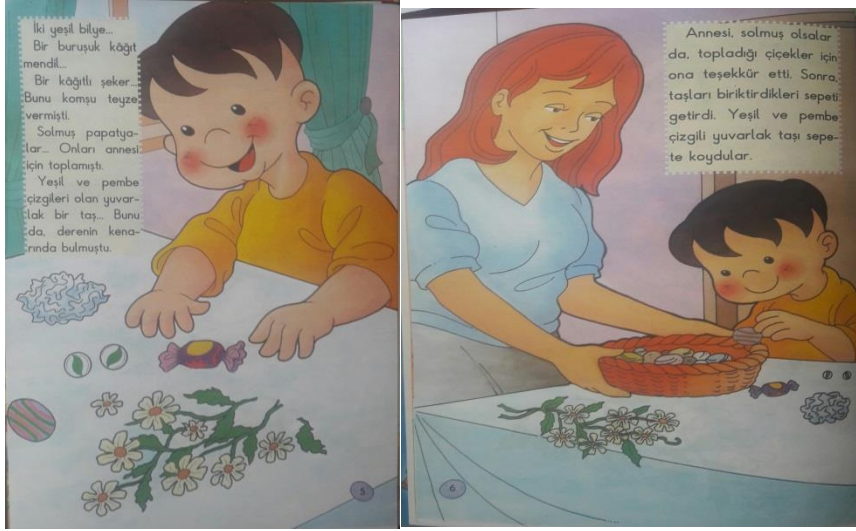
3.3.2.. “Bilişsel Gelişim” Alanı

Tablo 13. “Bilişsel Gelişim” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Bilişsel Gelişim	Durum	f	%
Parça-bütün ilişkisini sezmelerini sağlaması	var	20	62
	yok	12	38
Renk, biçim ve büyüklük kavramını geliştirecek öğelere yer verilmesi	var	27	84
	yok	5	16
Gözleme, karşılaştırma ve sınıflandırma yapılmasına olanak sağlaması	var	25	78
	yok	7	22
Canlıları ve nesnelere önemli özelliklerine göre sınıflandırılmasına olanak vermesi	var	21	65
	yok	11	35
Zaman kavramlarına yer vermesi (gün, hafta, mevsim, öğlen, akşam...gibi)	var	31	97
	yok	1	3

Tablo 13’te görüldüğü gibi kitaplarda “zaman kavramına yer verilmesi” maddesinin %97, “renk, biçim ve büyüklük kavramını geliştirecek öğelere yer verilmesi” maddesinin %84 oranında mevcut olduğu (var) görülmektedir. “Parça bütün ilişkisini sezmelerini sağlaması” maddesinin %38 oranında kitaplarda yer almadığı görülmektedir.

Kitaplarda “zaman kavramlarına yer verilmesi” kriterine ilişkin; K17 kodlu kitapta yer verilen “ertesi gün, güneş yine gökte yerini aldı.”, K19 kodlu kitapta yer alan “dün topunu kaybetmişim.” ve K14 kodlu kitapta yer alan “gece için hazırlık yapardı.” İfadeleri bu kriterin var olduğunu göstermektedir. K15 kodlu kitapta ise zaman ifadesine yer verilmemiştir. K7 kodlu kitapta “renk, biçim ve büyüklük kavramını geliştirecek öğelere yer verilmesi” maddesi bu kitabın ana temasını oluşturmaktadır. O yüzden bu maddeyi en iyi karşılayan kitabın K7 kodlu kitap olduğu söylenebilir. “Gözlem, karşılaştırma ve sınıflandırma yapılmasına olanak sağlaması” maddesi K21 kodlu kitaptan bir örnek ile görsel 22’de sunulmuştur.

Görsel 22. Gözleme, karşılaştırma ve sınıflandırma yapılmasına olanak sağlamasına ilişkin örnek

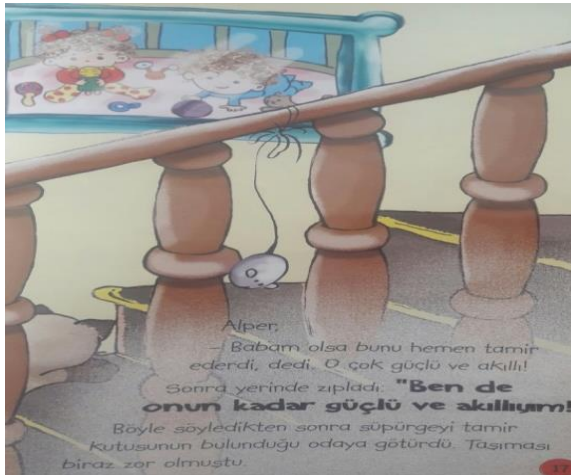
3.3.3.. “Kişilik Gelişimi” Alanı

Tablo 14. “Kişilik Gelişimi” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Kişilik Gelişimi	Duru		
	m	f	%
Aile, akrabalık, komşuluk ve yurt temalarını içermesi	var	27	84
	yok	5	16
Çocuğun farklı rolleri özdeşim kurmasına olanak vermesi	var	25	78
	yok	7	22
Çocuğa özgüven farkındalığı sağlaması	var	15	47
	yok	17	53

Tablo 14’te, incelenen kitaplarda “aile, akrabalık, komşuluk ve yurt temalarını içermesi” maddesinin %84 oranında mevcut olduğu (var) görülmektedir. Bunun yanında “çocuğa özgüven farkındalığını sağlaması” maddesinin %53 oranında yer almadığı (yok) görülmektedir.

“Aile, akrabalık, komşuluk ve yurt temalarını içermesi” maddesi K7, K11, K12, K14, K31 kodlu kitaplarda, “çocuğun farklı rolleri özdeşim kurmasına olanak vermesi” maddesinin ise K7, K8, K12, K14, K15, K25, K29 kodlu kitaplarda yer almadığı dikkat çekmektedir. K1 kodlu kitaptaki “çocuğa özgüven farkındalığı sağlaması” maddesi görsel 23’te görülmektedir.

Görsel 23. Çocuğun özgüveninin farkındalığını sağlamasına ilişkin olumlu görsel**3.3.4.. “Toplumsal Gelişim” Alanı****Tablo 15.** “Toplumsal Gelişim” kriterlerine ilişkin analiz sonuçları

Toplumsal Gelişim	Durum	f	%
Çocukların özdeşim kurabilecekleri kahramanların yer alması	var	24	75
	yok	6	25

Tablo 15’te, “çocukların özdeşim kurabilecekleri kahramanların yer alması” maddesinin %75 oranında mevcut olduğu (var) görülmektedir. “Çocukların özdeşim kurabilecekleri kahramanların yer alması” maddesinin özelliklerine bakıldığında, K8, K9, K12, K14, K20, K23 kodlu kitapların maddeyle örtüşmediği görülmektedir. K12 kodlu kitapta yer alan “hırsızlık, menfaat, acımasızlık” temalarının çocukların özdeşim kurabileceği nitelikte olmadığı tespit edilmiştir.

Görsel 24. Acımasızlık temasının çocukların özdeşim kurabileceği nitelikte olmadığına dair olumsuz örnek

Çocukların özdeşim kurabilecekleri kahramanların kitaplarda yer almasına ilişkin olumlu olarak değerlendirilen K1 kodlu kitapta, kitabın kahramanı olan Alper’in babasıyla kurduğu özdeşim örnek olarak görsel 25’te sunulmuştur.

Görsel 25. Çocukların özdeşim kurabilecekleri kahramanların yer almasına ilişkin örnek

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Hikâye kitaplarının çocukların seviyelerine uygunluklarının incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan kitaplarda seçilen 32 hikâye kitabının iç ve dış yapı özellikleri ile çocukların gelişim özelliklerine uygunluk analizlerinden elde edilen sonuçlar, bulgularda verilen sıraya uygun olarak aşağıda sıralanmıştır.

- Kitaplar, dış yapı özelliklerinde kitapta resimleme yönünden incelendiğinde, belirlenen 13 kriterden elde edilen sonuçlara göre, “resimde güldürü öğelerinin bulunması” kriterinin az sayıda tespit edildiği görülmüştür. Bu durum incelenen kitaplarda çocuklara yönelik güldürü unsurunun sıkça içerilmediğini göstermektedir. Diğer 12 kriterleri karşılaması anlamında ise kitapların resimleme kriterini karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Kitaplar kullanılan malzeme yönünden incelendiğinde kitaplar arasında ciddi farklar olduğu dikkat çekmektedir. Kâğıt dokusunun pürüzsüz olması maddesinin tüm kitaplarda bulunduğu görülmüş; bununla beraber diğer bir madde olan kitabın birinci kalite kâğıt hamurdan yapılması maddesinde ise kitapların çoğunun kriteri karşılamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum çocuk kitaplarına gereken önemin verilmediğini göstermesi bakımından önemlidir.
- Kitaplar boyut yönünden incelendiğinde, belirlenen kriterlerin karşılandığı görülmüştür. Bu doğrultuda incelenen kitapların boyut olarak kullanımı çocuklar açısından elverişlidir.
- Hikâye kitapları ağırlık açısından incelendiğinde çocuklar için uygun olduğu görülmüştür. Sayfa sayıları açısından bakıldığında ise sayfalar kalın kartondan yapılmış ise en fazla 4-5 sayfa olmalı kriteri dikkate alındığında incelenen 32 kitap arasında bu nitelikte kitap bulunmadığı görülmüştür.
- Kitapta kapak ve ciltleme kriterine ilişkin analizler birbirine yakın sonuçlar verirken sadece iç kapakta hitap ettiği yaşa ilişkin bilgilerin bulunması maddesinde olumsuz sonuç verdiği görülmüştür. İncelenen 32 kitabın sadece 1’inin bu özelliği karşıladığı görülmüş olup bunun dışında 5 kitabın ise maddede belirtildiği gibi iç kapakta değil de dış kapakta bu bilginin bulunduğu saptanmıştır. Bu durum hikâye kitaplarında bulunan iç kapaklarının belirtilen ölçütleri karşılamadığını ve uygun olmadığı göstermektedir.
- Çocukların kullanacağı hikâye kitaplarının okuma farkındalığının kazanılması için yazı puntosunun 16-20 olması gerekmektedir. Araştırma kapsamında incelenen kitapların çoğu, olması gereken punto özelliklerini karşılamaktadır. Ayrıca, incelenen kitaplardan 3 tanesinin yazısının el yazısı ile hazırlanmış olması harf farkındalığı için olumsuz bir durum oluşturmaktadır.
- Sayfa düzenlemesi kriterini içeren tüm maddeler birbirine yakın olumlu sonuçlar vermiştir.
- Hikâye kitaplarındaki temaları çocukların anlayabilmesi için basit ve açık olması özelliğinin tüm kitaplarda karşılandığı görülmüştür.
- İncelenen kitaplarda, kitabın sonunda öğüt verici, ders çıkarıcı yargıların yüksek oranda (%81) bulunmadığı görülmüştür.

- Çocuklar için seçilen hikâye kitapları gerçek yaşantılarında kendileri ile özdeşim kurabileceği kahramanların olması ve iyi özellikler taşıyor olması aranan niteliklerdir. İncelenen kitaplarda kahramanlar kriterine ilişkin ele alınan ilk üç maddenin ortalama %79 oranında mevcut olduğu (var) görülmüştür. Ayrıca incelenen kitapların çoğunda gerçek hayattan kahramanlar kullanılırken, bazılarında ise gerçek üstü unsurlar olmasına rağmen belirli bir mantık çerçevesinde ele alınmıştır. Bir özdeşim ögesi olarak ana karakterler çeşitli (fiziki, duygu, düşünce ve tutum) özellikleriyle sunulmuş ve çocuklara verilen eğitsel mesajların desteklenmesine ve çocukların karakterlerle özdeşim kurabilmesine destek olacak nitelikte olduğu görülmüştür.
- Türkçe'nin kurallarına ve günlük yaşam diline uygun sözcüklerin bulunması, anlaşılır ve sade bir dilin kullanılması, çocuklara kötü örnek oluşturacak argo sözcüklerinin kullanılmaması hikâye kitaplarında aranan özelliklerdir. İncelenen kitaplarda bu özelliklerin yüksek oranda mevcut olduğu görülmüştür. Hikâye kitaplarında görsel öğelerin zenginleştirilip sözel anlatımlar kısa tutularak, canlı ve hareketli bir anlatımla çocukların dikkatini çekmesi açısından önemli görülmektedir.
- Çocukların hikâyeye etkin katılımlarının sağlanması açısından metin içinde kullanılacak ve ses çıkarmalarını sağlayacak kelimeler bulunması özelliğine %40 oranında rastlanmıştır.
- Bilişsel alanda çocuklara kazandırılması gereken parça-bütün ilişkisi, gözlem, karşılaştırma, sınıflandırma, renk, biçim, büyüklük ve zaman gibi kavramlar vardır. Bunlara hikâye kitaplarında yer vererek çocuğa sunulması bilişsel alanda gelişimleri için büyük önem taşımaktadır. Araştırma kapsamında incelenen 32 kitaptan zaman kavramına ilişkin durumlara 31'inde yer verilirken parça-bütün ilişkisine diğer kavramlara oranla daha az değinildiği görülmüştür.
- Hikâye kitapları, çocukların kişilik gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek ve onların toplumda kabul görmüş rollerle kendilerini bütünleştirmelerini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Araştırma sonuçlarına göre incelenen çocuk kitaplarının özgüven farkındalığı sağlaması yönünden %53'ünün desteklemediği görülmüştür.

Elde edilen sonuçlar, incelenen kitaplardaki dış ve içyapı özelliklerinin genel olarak olumlu olduğunu göstermektedir. Çetin ve Cir (2016) çalışmalarında inceledikleri çocuk kitaplarında karşılaşılan resimlerin yayımlandıkları toplumların sosyo-ekonomik ve eğitim özelliklerine göre farklılaştığını ifade etmişlerdir. Sadece ülkemizde değil diğer ülkelerde de toplumların sosyoekonomik ve eğitim özelliklerine göre hikâye kitapları şekillenip, seçimlerin buna göre yapıldığı söylenebilir.

Resimli öykü kitapları kapak resimleri ve içeriklerinin uyumunu değerlendiren bir çalışmada (Gönen, ve diğ., 2016) kitapların çok azının kitap kapağında yer alan resimlemenin içerik ile uyumlu olmadığı görülmüştür. Hikâye kitaplarında yer alan resimlerin anlatım gücünün fazla olması çocukların bir yetişkin olmadan da kitapları incelemelerine olanak sağlamaktadır. Bu noktadan hareketle bu araştırmada temel alınan kriterlerden biri olan kitaplarda olması gereken yazı-resim dengesindeki oranlarla belirtilen araştırma sonuçlarının birbirini desteklediği söylenebilir.

Demircan (2006), yaptığı çalışma sonucunda tasarım ve düzenleme başlığı altında otuz bir yapıt; yazar ve kitap bilgileri başlığı altında tüm yapıtlar; dil ve anlatım başlığı altında yirmi üç yapıt; konu-plan

başlığı altında otuz üç yapıt; resimlendirme başlığı altında ise yirmi yapıtın yeterli ölçütleri taşıdığını bulmuştur. Bu açıdan, bu çalışmanın bulguları ile Demircan (2006)'ın çalışma bulgularının örtüştüğü görülmektedir. Gönen ve diğ. (2012)'nin yaptıkları çalışmada da incelenen çocuk kitaplarının çocukların gelişim özellikleri açısından uygun olduğu sonucu çıkmıştır. Yine Gönen ve diğ. (2012) inceledikleri kitaplarda dayanıklı cilt kullanılmadığı, konu çeşitliliğinin bulunmadığı, resimlerin dörtte üçünün hayali öğelerden oluştuğu, yazı/resim oranının istenilen düzeyde olmadığını, buna karşın kitapların çoğunda dilbilgisi kurallarına uyulduğu ve resim-metin ilişkisine dikkat edildiğini belirtmektedir. Bir diğer çalışmada ise (Körükçü, 2012) kitaplarda %96 oranında resim-metin ile ilişkisi bulunduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları da söz konusu bulgular ile benzerlik göstermektedir.

Araştırma için kullanılan form içeriğinde çocukların gelişim özelliklerine uygunluğuna dikkat edilmiştir. Kitaplar iç ve dış yapı özellikleriyle incelenirken türlerine göre gelişim alanları dikkate alınarak incelenmiştir. Veziroğlu ve Gönen (2012) yaptıkları çalışmada, çalışma grubuna aldıkları resimli çocuk kitaplarının, programda yer alan 5 gelişim alanına ait 264 kazanımı %18.5 oranında karşıladığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu oldukça düşük oran ülkemizde okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan resimli çocuk kitaplarının niteliklerinin artırılması konusunda çalışmalar yapılması gerektiğini göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçları ile Veziroğlu ve Gönen (2012)'in araştırma sonuçlarının farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu durumun nedeninin çalışma grubuna alınan dokümanların hem türünün hem de içeriğinin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışma sonucunda dikkat çeken en önemli unsurlardan biri de incelenen kitapların büyük çoğunluğunda “yaş” kriterine ilişkin bilgilere yer verilmediğidir. Kitap yazarlarının, yayınevlerinin ve ebeveynlerin kitap seçimi konusunda yaş kriterine dikkat etmeleri çocukların gelişimlerini desteklemeleri için önemli görülmektedir. Ayrıca bu çalışmada incelenen kitapların güldürü öğelerini barındırma kriterine uygun hazırlanmadıkları görülmüştür. Oysaki çocukların güzel vakit geçirirken aynı zamanda öğrenmeleri de beklenmektedir.

Yayınevleri ve yazarlar kitap yazım ve basım işlerinde bu hususlara dikkat etmelidirler. Ebeveynler ve öğretmenler çocuklar için seçilen, okunan, örnek gösterilip dramatize ettirilen kitapların çocukların sosyal, duygusal, psikolojik ve zihinsel gelişimlerini etkiledikleri gerçeğini unutmamalıdır. Bu yüzden kitap seçimi yaparken sadece kitabın kapağına, resmine değil evrensel kriterleri barındıran, iç ve dış yapı özelliklerini içeren özelliklere dikkat edilerek en uygun kitapların seçilmesi gerekmektedir. Son olarak bu konuda araştırma yapmak isteyen araştırmacılara farklı alanlarda farklı becerileri içeren farklı yazarlar tarafından hazırlanmış ve farklı yayınevleri tarafından basılmış olan hikâye kitaplarının incelenmeleri önerisinde bulunulabilir.

Yazar Katkı Beyanı

- 1. Hatice DARGA:** Tasarımlama, kavramsallaştırma, literatür taraması, yazım ve düzenleme.
- 2. Filiz ZAYİMOĞLU ÖZTÜRK:** Veri toplama, verilerin analizi ve puanlama, inceleme ve düzenleme.
- 3. Talip ÖZTÜRK:** Veri analizi, puanlama, inceleme, düzenleme, makale yükleme ve iletişim.

5. KAYNAKÇA

- Akçapar, Ş. (2000). *Çocuk kitapları çevirisinin ölçütleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi: Ankara.
- Alpöge, G. (2003). Çocuk edebiyatının çocuk gelişimine katkısı. *Çocuk Çocuk Dergisi*, 24, 32-33.
- Aral, N. & Gürsoy, F. (2000). Kitabın çocuğun gelişimindeki yeri ve önemi. *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi: Ankara.
- Armağan, C. (2004). Çocuk yazınında dil ve sorumluluk. *Çağdaş Türk Dili Dergisi*, 195, 103-106.
- Arslan, N. (2005). Çocuk ve kitap. *Çocuk Çocuk Dergisi*, 46, 27-28.
- Arslantaş, H. (2003). *Cumhuriyet sonrası (1981-2001) çocuk romanlarında tema, dil ve eğitim öğeleri*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi: İzmir.
- Ataseven, F. & İnandı, Y. (2000). Çocuk kitaplarının çeşitli yönleriyle incelenmesi. *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bozdağ, F. (2000). Çocuk kitaplarında metin, dil ve resimleme ilişkisi, *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Celepoğlu, A. (2007). Çocuk yayınları ve bu yayınlarda bulunması gereken temel unsurlar, (Editörler: Ö. Yılar ve L. Turan), (s. 37-66.), *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çetin, Ş. Ü. & Çir, Ö. (2016). Farklı kültürlerdeki çocuk kitaplarının resimlendirme tekniklerinin ve görsel özelliklerinin incelenmesi, *Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1).
- Çolaklar, H. (2019). Bartın il halk kütüphanesindeki okul öncesi dönem çocuk kitaplarının dış yapı ölçütleri: yazım, dil, biçim ve içerik özelliklerine göre değerlendirilmesi. *Bilgi Yönetimi*, 2 (2), 145-168. DOI: 10.33721/by.643555
- Dağlıoğlu, H. E. & Çamlıbel Çakmak, Ö. (2009). Okul öncesi çocuklarına yönelik yayınlanan hikâye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23, 3, 510-534.
- Dayıoğlu, G. (2000). Çocuk kitaplarında eğitsellik, *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal olarak incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 12-27.
- Dilidüzgün, S. (2000). Çocuk kitaplarında yazınsal nitelik, *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar ve Çözüm Yolları* (Yay. Haz. Doç. Dr. Sedat Sever). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi – TÖMER Dil Eğitim Merkezi.
- Dirican, R. & Dağlıoğlu, H. (2014). 3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikâye kitaplarının bazı değerler açısından değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 3 (2), 44 - 69.
- Dögen, P. D. (2003). *Millî Eğitim tarafından yayımlanan 6-15 yaş arası çocukların okuyabileceği kitapların eğiticilik ve görsellik açısından tasnifi, dil ve anlatım yönlerinde eleştirel bir şekilde incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi: Erzurum.
- Eker, E. (2000). *Cumhuriyet dönemi çocuk kitapları kapağı tasarımları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi: İstanbul.
- Erdoğan, F. (1999). *Türkiye'de 1996-1998 yıllarında yayımlanmış telif çocuk kitaplarının içerik analizi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi: İstanbul.
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö. & Katrancı, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi, *Millî Eğitim Dergisi*, 196, 258-272.
- Gönen, M., Aydos, E. H., Şentürk, Ç., Karaca, G., Kahraman, N. C. & Tuna, P. (2013). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve fiziki özelliklerinin incelenmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 111-123.

- Gönen, M., Karakuş, H., Uysal, H., Kehci, A., Ulutaş, Z. & Kahve, Ö. (2016). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(4), 724-735.
- Güleç, H. & Gönen M. (1997). 1974-1993 yılları arasında Türkçe basılmış olan resimli öykü kitaplarının resimlendirilme ve fiziksel özellikleri yönünden incelenmesi, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 11 (1), 42-53.
- Gündüzalp, S. & Demirtaş, Z. (2020). Eğitim fakültesi öğrencileri gözüyle öğretim elemanları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 10 (2), 224-233.
- Güneş, F. (2000). Çocuk kitaplarının okunabilirlik ölçütleri açısından incelenmesi, *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- House, C. A. & Rule, A. C. (2005). Preschoolers' ideas of what makes a picture book illustration beautiful. *Early Childhood Education Journal*. 32 (5), 283–290.
- Karaman-Kepenekçi, Y. & Aslan, C. (2011). *Okulöncesi döneme seslenen kitaplarda çocuk hakları. Eğitim, araştırma ve inceleme dizisi – I*. Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Karlı, F. & Ayas, A. (2013). Fen ve teknoloji dersi öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerilerinin ölçülmesine ilişkin bir test geliştirme çalışması. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 10 (2), 66-84.
- Koca, E. (2015). *Okul öncesi dönemde kitap ve çocuk kitapları*. İstanbul: Çamlıca Çocuk Yayınları. Körükçü, Ö. (2012). Okulöncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarının bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 243-254.
- Kutlu, S. (2011). *Okul öncesi çocuk edebiyatı yapıtlarındaki resimlerin çocuğa göreliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Eskişehir ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Külük, C. (2013). Resimli çocuk kitaplarının nitelik sorunsalı ve çocuğun sanat eğitimi sürecindeki yeri (Delioğlu'nun resimlediği yapıtlar üzerine bir inceleme. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 393 – 417.
- Neydim, N. (2016). Hayatın ta kendisi. *Keçi Edebiyat*. Erişim Adresi (02 Şubat 2021): <http://www.keciEDEBIYAT.com/hayatın-ta-kendisi/>.
- Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk edebiyatı*. (1. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özer, A. (2006). Çocuk kitaplarındaki resimlerin “çocuğa göreliği”. *2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (4-6 Ekim 2006)*. (ss. 425-432). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Özgider, D. S. (2010). *Türkiye ve İngiltere’de çok satılan çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik özellikleri açısından karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi: Ankara.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Peköz, B. N. (2018). İlköğretim (1-5) Türkçe kitaplarında ortak sorunlar ve uygulamalı öneriler. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 2(1), 79-91.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat* (6.baskı). Tudem Yayıncılık: İzmir.
- Tekin, A. K. & Tekin, G. (2006). Parents' knowledge level about the picture books they use for children. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 159–168.
- Tokgöz, İ. (2006). *Okulöncesi çocuklarına yönelik kitapların dil gelişimi ve anlambilim açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Tuğrul, B. (2002). 4-10 yaş grubunda çocukları olan ailelerin çocuk kitapları hakkındaki görüşlerinin ve tutumlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (22), 21-30.
- Ulutaş, A. (2017). Okul öncesi dönem çocuk kitaplarındaki resimlerin çocuğa göreliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (61), 602-610.

Veziroğlu, M. & Gönen, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının MEB okul öncesi eğitim programındaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37 (163).

Ek-1: Araştırmada İncelenen Hikâye Kitapları ve Kodları

Kod Kitap Adı

- K1 Babam Kadar Güçlü müyüm?
- K2 Badem Gözlüm
- K3 Bakkal Tosun
- K4 Bana Dikkatle Bakın
- K5 Canavar Otu
- K6 Cesur Kelebek Mini
- K7 Cumbanın Evi
- K8 Deniz Kızı
- K9 Fasulye Ağacı
- K10 Hangi Şapkayı Almalıyım?
- K11 Hasta Olan Güneş
- K12 Hırsız Yılan
- K13 Hop Hop Tavşanın Süpürgesi
- K14 Kurbađa Hanımın Lokantası
- K15 Kurdele ve Toto
- K16 Küçük Deniz Yıldızı
- K17 Küçük Kanguru ve Gölgesi
- K18 Küsmek İşe Yarıyor mu?
- K19 Maymun Manki Çok Üzgün
- K20 Ne kötü Bir Rüya
- K21 Onun Cebindeki Neydi?
- K22 Oyun Oynayacak Bir Yer Yok mu?
- K23 Oyuncakların Hepsi Benim Olamaz mı?
- K24 Oyuncu Susam
- K25 Pengo Düzenli Olmayı Öğreniyor
- K26 Pinokyo
- K27 Sihirli Sandık
- K28 Sincap Nazik
- K29 Tali Doğruyu Söylüyor
- K30 Tombul Tavşan ile Kurnaz Tilki
- K31 Uyuyan Prenses
- K32 Yaramaz Penguenin Maceraları